

"HET EEUWIG "WAAROM"

We zijn hier dan vanavond bij elkaar gekomen om te discussiëren over een onderwerp waarvan u zich waarschijnlijk afvraagt wat het eigenlijk wordt. Dat eeuwig waarom. Het is logisch, dat wij ook tot een bespreking van dit onderwerp komen. Want u heeft allemaal - en dat is helemaal geen uitzondering - vanaf uw prille jeugd steeds weer gevraagd: "waarom". En ofschoon een bekend gezegde vertelt, dat één dwaas meer kan vragen dan 20 wijzen kunnen beantwoorden, moet er toch ergens een achtergrond zijn, waartegen deze voortdurende vraag ons duidelijk kan worden.

We kunnen ons er natuurlijk van af maken door te zeggen: "Ach, het gaat ons om het weten, om de kennis, het is een drang tot verwerven van kennis." Maar ik ben bang, dat dat niet helemaal juist is. Want vreemd genoeg vragen we niet "waarom", wanneer de zaak ons onmiddellijk beroert. Het "waarom" is juist verbonden met datgene, wat even buiten de raaklijn van onze directe beleving ligt. En daarmee zijn we dan eigenlijk aan de kern van ons probleem gekomen: Het eeuwig "waarom" is een zoeken naar datgene, wat buiten je eigen begripsvermogen ligt, buiten je eigen weten en buiten je directe beleven. De vraag rijst juist, wanneer we terloops met iets in contact komen; en in ons onbegrip van hetgeen wij ontmoeten, vragen wij.

Vragen van kinderen zijn hiervoor aardig illustratiemateriaal.

"Vader, waarom heeft die giraffe zo'n lange hals?"

"Omdat hij anders zo moeilijk uit de bomen kan eten, jongen."

"Ja vader, maar waarom eet hij uit de bomen?"

"Jan, omdat hij dat lekkerder vindt."

"Waarom vindt hij dat lekkerder, vader?" (Een poging om een begrip te krijgen van die totaal vreemde figuur, die daar ergens in Artis staat.).

Nu ontgroeit u daaraan langzaam maar zeker. De felle indruk, die de wereld op u heeft gemaakt, gaat voorbij. Uw "waarom" wordt meer en meer abstract. Maar nog steeds, nog steeds blijft dezelfde drijfveer aanwezig. Wij zoeken het onbekende te ontraadselen, omdat het ons niet direct beroert.

"Waarom leven wij?" Is het belangrijk, dat wij dat weten? Beroert het ons, dat "waarom"? Neen; het gaat ons in feite om het leven zelve.

"Waarom moeten wij lijden?" Is het belangrijk, dat wij de reden weten? Neen, het is alleen maar belangrijk, dat wij niet lijden.

"Waarom is er wreedheid op de wereld, als er dan een God is?" Gaat het hier om een reden? Neen. Het is weer een verzet; een poging om onze eigen innerlijke wereld in overeenstemming te brengen met hetgeen er buiten ons ligt.

Het eeuwig "waarom" is de poging van de mens - en wat dat betreft ook van de geest - om tot een eenheid te komen met zijn omgeving, met zijn milieu. Hoe verder hij komt in zijn denken en zijn streven, hoe sterker hij zoekt een eenheid te bereiken, met al het kenbare, hoe sterker de vraag.

Er is echter een ander argument aan te voeren en wel: "Waarom" vragen we alleen, wanneer we ménen een reden te willen kennen. Maar in vele gevallen is in feite dit zoeken naar een reden een ontwijken van eigen verantwoordelijkheid. Ook dat mogen we zeker niet buiten beschouwing laten. Menigeen vraagt, zoals het heet, naar de bekende weg. Hij vraagt naar een "waarom", niet omdat hij niet weet welke redenen daaraan verbonden zijn, maar om die reden voor zichzelf te verbergen, om anderen in de waan te brengen, dat hij daar niet van weet en zo de verantwoordelijkheid - die hij anders zou moeten dragen - voor zichzelf te verminderen.

Nu geloof ik, dat we verstandig doen om hier dit eeuwig "waarom" een paar keer te gaan bezien; in de eerste plaats in veel voorkomende punten, in de tweede plaats in een poging om de psychische achtergronden wat nader en wat duidelijker te belichten. Ik wil daarbij van tevoren reeds verklaren, dat al hetgeen ik nu verder zal zeggen in geen geval betrekking heeft op één van de personen, die hier in de zaal aanwezig zijn. Het is gemakkelijker, dat u dat weet. Zou er een schoen zijn, die u past ik heb geen bezwaar, maar past u vooral op dat hij niet wringt! Menigeen is geneigd om alleen schoenen aan te trekken, die een te kleine maat hebben, vooral als het over geestelijk gebied gaat.

"Waarom is er leven?" Kunnen we deze vraag beantwoorden? Indien wij ons bewust zijn van het totaal van de schepping, moeten we het antwoord weten. Maar hoe kan één stukje rail zich bewust zijn van een spoorwegnet, dat een heel land omvat? En toch is het daar dan nog altijd mee verbonden. Hoe kan een enkele mens, wiens bewustzijn zich vaak vanuit een egocentrisch standpunt zelfs afsluit voor al, wat uit de buitenwereld komt, een begrip krijgen van het totaal van de schepping? Deze vraag is een onoplosbare vraag vanuit het standpunt van de mens en van de lagere geest.

Natuurlijk kunnen we er een these over opbouwen. En zo goed als u dat doet voor uzelf, zo doen ook wij dat. Je kunt natuurlijk gaan spreken met de gelovigen, die zeggen: "Ja, dat is Gods wil."

"Akkoord. Waarom is het dan Gods wil?" "ja, over God mag je niets vragen. God is almachtig en staat buiten ons begrip."

Met de eindconclusie ben ik het eens en al het andere wil ik dan wel accepteren. God heeft ons geschapen, omdat slechts in een bewuste uiting binnen Zijn schepping een weerkaatsing van Zijn wezen en zo een Zichzelf beschouwen voor Hem mogelijk was.

"Ja, maar waarom is voor die God een zelfbeschouwing noodzakelijk. Als Hij volmaakt is, moet Hij Zichzelf ook volmaakt kennen."

Het antwoord is aardig, de these is m.i. aanvaardbaar, maar weer niet voldoende. Wij leven wel, maar in dit leven zijn wij beperkt, leven wij irreëel. Als we nagaan hoe we steeds weer dromen in onze eigen werelden, hoe de mens op aarde zelfs blind is voor de werkelijkheid en slechts datgene ziet van hetgeen hem omringt, dat in overeenstemming is met zijn eigen denkbeelden en gebruiken, hoe hij zijn oordeel steeds velt slechts vanuit zijn eigen standpunt, dan geloof ik, dat we wel kunnen zeggen, dat we die werkelijkheid absoluut niet beseffen. En als we de werkelijkheid niet beseffen, vrienden, dan zijn we afgesloten van het geheel. We vragen naar het "waarom" van het leven, omdat wij ons van het leven zelve niet voldoende bewust zijn. Daarmee is de vraag niet opgelost, maar wel verklaard.

Een andere veel voorkomende vraag: "Waarom moet er lijden zijn?" Ja, waarom? Is er een reden voor te geven? Uitgaande van een volmaakte God, Die almachtig is, kunnen wij geen reden vinden. We kunnen slechts zeggen, dat in ons bewustzijn klaarblijkelijk de tegenstelling nodig is om in de wisseling tussen geluk en leed, tussen licht en duister, bewustzijn te gewinnen. Maar verder niet. Een antwoord op de vraag zelve kunnen we nooit in concreto geven. Want weten wij de kern van het lijden te bereiken? Ja, er is er misschien één geweest, die dat gedaan heeft: Jezus. Maar ik geloof, dat alle anderen eerder voor het lijden vluchten dan het te aanvaarden en het op deze manier (dus in het ondergaan) te leren kennen.

Nu we het toch over vluchten hebben: We vinden ook een hele hoop mensen, die het geluk ontvluchten, omdat ze er te bang voor zijn. Hun geluk gaat gepaard met een angst voor verlies. "Waarom is die ander gelukkig?" is dus geen redelijke vraag. Het betekent in feite: "waarom ben ik niet in de plaats van die ander?" En dat is weer een poging om aan eigen leven te ontkomen. U ziet het, onze conclusies zijn niet zo erg optimistisch.

Wanneer een kind met zijn "waarom" komt, dan doet het dit in een wereld. Een wereld, die voor dat kind volkomen concreet is. Een wereld, waarin het in vele ongetelde ogenblikken - veel meer dan een volwassene zich kan realiseren - steeds weer nieuwe impressies opneemt en die combineert tot een eigen wereldbeeld. Voor het kind is over het algemeen de onbekende factor iets wat óf verdreven moet worden, dan wel moet worden geabsorbeerd, ook wanneer die absorptie niet in overeenstemming is met de werkelijke waarden. Het kind kan niet iets hebben, dat naast zijn leven staat; het hoort erin of het moet er absoluut uit verwezen worden.

In het eerste geval krijgen we het vragen, dat schijnbaar redeloze "waarom", "waarom", "waarom", waaraan heel veel vaders, grootvaders, moeders en tantes een zekere rijpheid voor de Ramaer-kliniek meenden te kunnen ontleenen. Het is het pogen van het kind om te weten, wat zijn wereld is. Maar het kind vraagt zijn "waarom", omdat het meent dat de volwassene het antwoord weet. De volwassene vraagt een antwoord aan zichzelf of aan anderen, waarvan hij volgens zijn eigen overtuiging toch geen antwoord kan verwachten. En dat is een verschil, wat de moeite waard is om eens nader te bezien.

Wanneer we aannemen, dat bij het kind de drang naar kennis het resultaat is van de drang tot streven, tot daadstelling en dat elke daadstelling op zichzelf weer een nieuwe drang tot kennis met zich brengt, dan hebben we hier het normale leerproces omschreven, zoals dit zich niet alleen bij mensenkinderen, maar zelfs bij de jongere dieren afspeelt. Met dit ene verschil: het mensenkind stelt zijn vraag, formuleert zijn probleem; het jonge dier absorbeert alleen.

De volwassen mens echter weet dat er op vele vragen geen antwoord is. Toch zoekt hij dit antwoord te vinden in zijn wereld en op zijn manier. Hij wil niet een eeuwigheid erkennen, die buiten zijn besef staat; hij wil de eeuwigheid brengen tot binnen zijn bereik en binnen zijn besef. Hij wil alle krachten van de oneindigheid samensmelten in één puntje: Dit ben ik. Maar zolang hij probeert om die oneindigheid te beperken binnen de grenzen van zijn bewustzijn, heeft hij gelijktijdig daarmee de enige mogelijkheid, om tot een oplossing van zijn probleem te komen, verworpen.

Voor een kind, voor een dier – ik heb het al gezegd – is het een kwestie van absorptie; bij het kind bewust en geformuleerd; bij het dier onbewust. Bij de volwassene is het niet een absorberen. (De enkeling, die misschien esoterisch geschoold is, er buiten gelaten.) Neen, het is een poging om in plaats van te absorberen een absolute contractie tot stand te brengen, waarbij op de duur het gehele oneindige probleem samensmelt tot één speldenpunt, waar hij minachtend op neer kan kijken en zeggen: "Ziet, dit alles weet ik." Dat is natuurlijk niet aanvaardbaar.

In ons leven zal altijd wel een "waarom" blijven bestaan. Dat behoeven we helemaal niet te loochenen en dat behoeven we niet uit het oog te verliezen. We weten, dat het levensproces, dat u hier op aarde voert, één enkele kleine fase is uit een oneindige reeks van fasen, die ten slotte naar de oplossing van alle vragen voert. Ons "waarom", zoals het in ons rijst, het zoeken naar waarheid zoals het in ons oorspronkelijk ontstaat, is deel van een groeiproces, het resultaat van ons denken, ons streven en mits met de daad bevestigd, de nieuwe erkenning waardoor het bewustzijn groeit. Maar op het ogenblik, dat weer onze eigen maatstaven gaan aanleggen en niet willen volstaan met de formulering van de vraag en het ondergaan van het antwoord, proberen we een wereldzee in een emmertje te scheppen en dat gaat niet. We moeten langzaam groeien.

Een van de redenen, dat wij dit onderwerp dan ook hebben aangesneden, is wel in de eerste plaats, dat zoveel mensen nutteloos hun tijd verknoeien met hun eeuwige vraag "waarom"! Voortdurend zijn ze bezig met te piekeren. Zij zullen wel eens eventjes die kosmos praktisch omschrijven, zij zullen het weten. O, zij zullen niet opgaan in het hogere. Neen. "Verstandelijk, redelijk en technisch zullen wij, mijne heren, volgens de wetenschappelijke systemen en erkende filosofische waarden het Al omschrijven."

Dat zijn van die mensen - heel goede mensen vaak - die altijd te laat komen, die altijd ongelukken hebben. Het zijn mensen, die terwijl ze de melk koken, nadenken over het probleem van de kosmos en zo alleen maar aangebrande melk in de koffie krijgen. Dat zijn mensen, die zozeer nadenken over de oplossing van het raadsel der goddelijke liefde, dat ze vergeten, dat hun eigen gedrag op de wereld allesbehalve liefdevol, of vaak uitgesproken liefdeloos is door een verwaarlozen van alle menselijke waarden en kwaliteiten.

Weet U, er bestaat een kleine legende, die ik hier graag tussen in wil vlechten, over een man, die ook zo buitengewoon wijs was. En zoals menigeen was ook hij verknocht aan de eeuwige vraag "waarom". Hij was een zeer verstandig man en, naar men zegt, zelfs een zeer handig man. Dat laatste kunnen we aanvaarden, want hij had in de bezettingstijd heel wat verdiend, zwart natuurlijk. En van dat zwart-verdiende had hij weer wat aan de binnenlandse strijdkrachten afgestaan. Zodoende kon hij het houden. En toen hij dan eindelijk met zijn onderzoek bezig was, wist hij ook nog staatssubsidie te krijgen. Er zijn van die mensen.

Deze man had zich tot taak gesteld om op te lossen wat tijd is. Hij had een heel laboratorium ingericht. Hij maakte metingen van alle stralingen, die hij maar tegenkwam, veldberekeningen; hij had astronomische klokken en zandlopers, wateruurwerken en alles wat er maar bij te pas kwam; en hij kwam nergens terecht. Totdat hij doodging. Toen werd hij nl. wakker tegenover een figuur, die wij voor de eenvoud maar Sinte Pieter zullen noemen. En die vertelde hem zo iets als: "Nou, de derde deur in de gang rechts: hemel."

Waarop die man zei: "Ja, dat vind ik allemaal heel best, maar vertel me nu eens één ding: wat is tijd?"

Toen zei Sinte Pieter: "Weet je wat tijd is? Tijd is een illusie, die een mens zich schept, omdat hij genoopt is alle indrukken, die hij krijgt, achtereenvolgens te verwerken. Hij is nl. te klein om het gelijktijdig te doen."

Men zegt, dat die man zozeer geschrokken is, dat hij per ongeluk de gang links nam en de zevende deur en dat hij sedertdien met het probleem "tijd" de heer Beelzebub verveelt Ik weet natuurlijk niet of dit waar is, maar dit geeft u misschien een kleine indruk van de stellingen, die ik nu ga verkondigen. Grotendeels berusten die stellingen op feiten; sommige daarvan zijn conclusies, getrokken uit vele waarnemingen, die nog niet definitief bevestigd zijn en het eindstukje is een these. Dat wil zeggen een theorie, niet volledig bewezen, gebouwd op de bestaande feiten, doch verdergaande dan in bewijsvoering mogelijk is.

Wanneer de mens met zijn "waarom" komt, omschrijft hij een probleem, ook wanneer dit probleem misschien heel ruim genomen is. Nu leert ons de ervaring, dat wanneer je een mens een probleem voorspiegelt op een zodanig suggestieve wijze, dat hij erin gelooft, hij alle beperkingen van dat probleem zal ondergaan. Het is mogelijk iemand te hypnotiseren en een posthypnotisch bevel te geven, waarbij je zegt: "Elke keer, als je je been wilt verzetten, moet je eerst precies nadenken, wat je daarbij moet doen." Het gevolg is, dat zo iemand nooit meer goed kan lopen, tenzij de ban wordt weggenomen, aangenomen dat het sujet redelijk is.

Wanneer je iemand voortdurend vertelt, dat hij ziek is, nu ja, dan kan er ook wel eens wat gebeuren. Ik weet tenminste wel, wat we eens meegemaakt hebben op een zeer rustig rondvaartje, en dat waren nog lang niet die moderne boten van uw tijd; het ging nog met een paard en een jagertje. We wisten op een gegeven ogenblik een dame zeeziek te maken alleen door te wiegelen en haar te vertellen, dat het het schip was, dat zo zwaaide en wij probeerden ons evenwicht te houden. Nu is ongetwijfeld zeeziekte in de buurt van de Oude Rijn een zeer eigenaardig verschijnsel, maar het kán. Wij stelden een probleem, dat niet reëel was. De dame in kwestie geloofde daarin en reageerde daarop.

Realiseer u dat eens. U vraagt "waarom" en u omschrijft een probleem. Of dit probleem ook werkelijk bestaat of volkomen uit de lucht gegrepen is, met dit "waarom" (wanneer dit ernstig is gemeend) heeft u voor uzelf een beperking geschapen. Want met de omschrijving heeft u andere mogelijkheden voor uzelf terzijde gezet. U heeft uzelf overtuigd, dat dit probleem belangrijk is en dat het voor u bestaat. Het gevolg is, dat u handelt op een volkomen irreële, ja, soms zelfs fantastische wijze.

Dit is te bewijzen, alles. Er zijn hier heel wat gestichten, die vol zitten met mensen, die zichzelf alleen maar de verkeerde vraag hebben gesteld en - door een beperkt nadenken over een irreëel probleem - tot geen oplossing komende, ten slotte zijn weggevlucht in de waanvoorstelling.

Vraag nu nog eens een keertje: "waarom is er lijden?" Schep voor uzelf een vergroot bewustzijn van het lijden, voer uw eigen gevoeligheid onmetelijk op, dan is wat voor een ander mens misschien een speldenprik betekent voor u een dolkstoot. Wat voor een ander een ogenblik van pauzeren betekent, is voor u sterven.

U moet het goed begrijpen: deze dingen zijn alleen maar aanvaardbaar, wanneer het noodzakelijk is voor de aanpassing van ons wezen. En ik zou dan ook veel liever in plaats van dat "waarom" het "waarom niet" horen. Waarom niet. Dat is namelijk veel positiever. Maar goed, daar kom ik dadelijk op terecht.

Wanneer een mens zichzelf door denkbeelden één beperking schept, die ook in zijn eigen wereld doorklinkt, dan moet deze logischerwijze ook in de wereld van de geest werken. Nu is de wereld van de geest (zoals u misschien weet) een wereld, die hoofdzakelijk door het gedachteleven wordt gevormd. Om een vriend van mij te citeren: "Hoe kun je een wereld

aannemelijk maken op aarde, waarbij een bepaalde plaats 7 tinten, 7 kleuren, 7 maanden of 7 tonen van een andere plaats verwijderd is?" Dergelijke maatstaven zou je op aarde niet eens kunnen begrijpen.

Maar laten we zeggen, dat het een fantasiewereld is. U leest een boek dat een beetje griezelig is b.v. Dracula met vampiers. Of u neemt er een van Allan Poe, "Het sprekende Hart", of "De komst van de Rode Dood". U gaat slapen. U bent geboeid door dat verhaal. Wat gebeurt er? In 9 van de 10 gevallen schept u een fantasiewereld, waarin deze problemen voor u persoonlijk optreden, u met een buitengewone intensiteit benauwen en achtervolgen, zodat u eindelijk gelukkig bent, wanneer u wakker wordt en het beeld verbroken is.

Maar in de geest bestaat geen wakker worden, weet u. Geen terugkeer naar een andere wereld. Je moet misschien een contact nemen, zoals wij hier. Dit impliceert, dat het "waarom", dat u zich stelt - het probleem, dat u hebt opgebouwd - niet alleen maar iets is wat uw denken hier op aarde beïnvloedt, maar wat gelijktijdig geestelijk een grote, een vaak zeer grote beperking is van al uw mogelijkheden. Dat uzelf met uw eeuwige vragen in ketenen slaat. En dat weten we ook nog zeker.

En nu zou ik haast bijna zelf ook een "waarom"-vraag gaan stellen. Ik zou me nl. willen afvragen: "Waarom kan die vraag "waarom" bestaan?" En dan zondig ik daarmee tegen mijn eigen voorschriften; maar ik doe dit nu even om zo een these te kunnen ontwikkelen, een theorie te kunnen opbouwen. De volgende feiten zijn ons nog bekend:

Voor elke bewustwording is eerst een aanvoelen nodig, vanuit het aanvoelen een beleven, vanuit het beleven een daadwerkelijk erkennen (dus een in je eigen wereld als vast rond je zien), van daaruit een daadstelling (een werken mét) en pas van daaruit een volledig begrip. De vraag "waarom" is echter steeds een beperkende vraag. Op het ogenblik dat de geest haar "waarom" stelt, heeft ze haar bewustwording - ik zei dit reeds - aanmerkelijk verkleind, haar mogelijkheid tot denken, handelen, realiseren tot soms maar een tiende van de werkelijke waarde teruggebracht.

Wanneer de mens verder gaat steunen op logica, wat ook de geest vaak doet, dan valt ons verder op, dat hij zich houdt aan bestaande ervaringen en zo alle niet-kloppende verschijnselen eenvoudig terzijde stelt. Men vraagt zich dan af: "Waarom zouden we dit of dat aanvaarden, wanneer we reeds weten, dat het zus of zo is." Hierbij wordt het "waarom" zelfs nog veel gevaarlijker: Het is een beperking, niet alleen van het beleven, maar het is een bewust zich blind maken voor delen van het eigen bestaan, die soms buitengewoon belangrijk zijn.

Wij nemen aan, dat de vraag "waarom" in de schepping niet geboren is vanuit - wat wij noemen - Licht of het vormend Principe. Wij stellen vast, dat overal waar de vraag "waarom" zonder meer optreedt, zij in feite de chaos meer bevordert dan de vorming, de wording, de bewustwording. Wij menen daarom te kunnen stellen, dat oorspronkelijk het "waarom" in feite een "waarom niet" was. Zoals het kind zich misschien afvraagt: "Waarom mag ik niet aan de kachel komen?" Wanneer het zich een keer brandt, wéét het dat. Maar dan vraagt het niet: "Waarom is die kachel heet?" Neen, het heeft voor zichzelf een ervaring opgedaan, een begrenzing leren erkennen, die voorlopig althans blijft bestaan.

Maar het kind zal ook heel vaak dingen zeggen, waarvan u zegt: "Maar hoe komt een kind nu op dat idee? Zo wijs, hé. Zo'n wijsneusje. Ik zei: Ja, ik kan werkelijk niet gaan; de trams zijn zo vol en een taxi kun je niet krijgen. En dan zegt dat kind ineens: "Waarom belt u oom Piet niet op, dat hij u met de wagen haalt? Hoe kómt het kind aan het idee." En dan zegt de moeder met trots: "Nou, dat heeft hij vast van mij, hoor; niet van zijn vader."

Kijk eens, dat kind gaat zich niet afvragen; Wat is niet mogelijk? Het vraagt zich juist af: Wat is wél mogelijk? En dat wél-mogelijk-zijnde kun je alleen vaststellen aan de hand van de grenzen, die je gesteld zijn.

Onze theorie is dus, dat wij in ons door ons bewustzijn begrensd worden. We weten, dat bepaalde dingen zo ver buiten ons vermogen en bereik liggen, dat we ze niet kunnen bereiken, dat ze voor ons niet te verwerklijken zijn, niet te bevatten of te omschrijven. Als gevolg daarvan gaan wij voor onszelf dus steeds weer vragen: "Dat zou ik willen en het kan niet. Ja, maar waarom niet?" Om te weten hoever we dan tenminste wél kunnen komen.

Om het heel simpel te zeggen: Waarom ben ik niet almachtig? Ja, waarom niet? Omdat ik klaarblijkelijk niet in staat ben op die kracht van de Almacht geheel in mijzelf te dragen. Maar daar vloeit uit voort, dat ik wel een deel van die kracht in mijzelf kan dragen. Dus is het voor mij belangrijk te bepalen hoe groot dat deel is. Heel simpel, heel eenvoudig.

Ik vraag me af: "Waarom ben ik niet alwetend?" Ja, omdat er zoveel is, meer dan ik bevatten kan. De volgende vraag is dan logischerwijze:

"Wat kán ik dan bevatten?" En de conclusie: "Laat ik het verwerven." Ik geloof, dat God de vraag "waarom" niet met het eerste denken mee heeft laten ontstaan, en dat dit voor de mens de mogelijkheid is om te komen tot een zelfbepaling en een zelfkennen. Dat het voor mens en geest betekent een erkennen van de fase, waarin men zich bevindt, het kennen van de trap van bewustwording, waarop men staat. Natuurlijk behoeft iedereen het daar niet mee eens te zijn, maar zo zien wij die zaken. Op het ogenblik echter, dat wij die vragen gaan omdraaien en dat we niet zoeken naar de beperkingen, die voor ons bestaan maar naar de raadselen, die in de wereld bestaan, kunnen we geen antwoord meer vinden. We hebben dan nl. de enige maatstaf, die mogelijk is - ons eigen bewustzijn, ons eigen vermogen tot aanvaarden, begrijpen en verwerken - buiten beschouwing gelaten. Dan is het eeuwig "waarom", dat juist in de laatste tijd meer en meer door de mens gebruikt wordt, een van de meest demonische krachten, die op de wereld kunnen losbreken. Dat betekent, dat het "waarom" in feite is, een in onbegrip afschuiven van verantwoordelijkheid op anderen. Waarom zijn die staatslieden nou zo dom, dat ze niet tot een overeenkomst komen?" Niet juist. "Waarom niet tot een overeenkomst gekomen?" Ja, nu kunnen we gaan praten. "Waarom niet?" Wat houdt tegen? En dan komen we tot de conclusie, dat die remming zit in een gebied, waar wijzelf ook aan kunnen werken. Wij kunnen werken voor de wereldvrede, indien wij willen.

Waarom is er zoveel verzet tegen vliegende schotels? Formuleer het een klein beetje anders: Waaróm is de gedachte aan leven uit het heelal voor de mens niet aanvaardbaar? Dan kom je een heel eind verder.

Waarom zijn de mensen zo bang voor het atoomgevaar? Fout geformuleerd. Waarom leren de mensen niet meer omtrent het atoom begrijpen, zodat ze zullen weten waar fouten gemaakt kunnen worden? Het ligt er maar aan, hoe je de vraag formuleert.

Nu is het verschil, dat ik heb gemaakt tussen "waarom" en "waarom niet" in feite een beetje uit retorisch standpunt geschied. Want in feite kun je alle vragen ook wel op een "waarom" alleen baseren, maar dan moet het positief zijn. Je moet je steeds afvragen. Kan ik hier iets doen, kan ik hier iets bereiken? Dat is uw "waarom". Wat interesseert het u, of u de hele schepping kent, als u hier moet leven en zo stil moet blijven staan, zoals u nu bent. Daar heeft u niets aan. Maar op het ogenblik dat u een beetje goddelijke kracht kunt ontvangen, op het ogenblik dat u inzicht kunt krijgen van bovenaf in uzelf, lost u daarmee niet alleen uw probleem op, maar u verandert daarmee ook tevens uw wereld en uw beleving. Dan heeft u iets positiefs gedaan.

Zolang je alleen maar beredeneert wat kinderen moeten weten en niet begrijpt, waarom zij zich dat niet realiseren, ben je negatief! Op het ogenblik dat je je afvraagt wat je zelf kunt doen - en als je merkt, dat je niet alles kunt doen, waaróm je het niet kunt doen, zodat je daarmee rekening kunt houden - heb je voor jezelf een positieve bewustwording gevonden.

Men vereenzelvigt soms kennis en drang tot verdergaan, tot streven. We hebben dat op een vorige avond - op een gewone vrijdagavond - al eens opgemerkt. Die twee dingen zijn o.i. onverbrekkelijk met elkaar verbonden. Wij moeten kunnen komen tot kennis om te kunnen streven. Er moet anderzijds een behoefte tot streven in ons aanwezig zijn, willen wij verdergaan met het verzamelen van kennis. Maar het streven is m.i. ons opgelegd vanaf het eerste ogenblik der schepping. En vraagt u me niet waarom, want ik weet het niet. Ik weet alleen dat het zo is en dat is me voldoende. Want ik weet ook voor mijzelf, dat ik mét dit opgelegde streven mijn kennis zal moeten vergroten en dat ik dit alleen kan doen volgens mijn eigen vorming en bewustwording. Een geleidelijke gang.

Ik weet, dat ik met elke bewustwording - dus elke nieuwe realisatie in mijzelf - tot een verandering van streven kom. En ik stel, dat dit in feite geen verandering van doel is, maar een juister erkennen van het feitelijke doel en mijn feitelijke plaats in de kosmos. Het lijkt mij zo zinloos vragen te stellen, waarop je geen antwoord kunt geven, terwijl er werelden en sferen

open liggen, die wachten op je daden, op je eigen streven, op je eigen aanvaarden desnoods van goddelijke kracht die je niet begrijpt.

Ik vraag me af, vrienden, of het niet dwaas is te veel vragen te stellen aan het heelal, te veel je bezig te houden met datgene, wat buiten je eigen wereld ligt. Per slot van rekening zult u het met mij eens zijn, dat het weinig doel heeft, wanneer de mens ten koste van veel moeite de maan, Venus, Mars bereikt, terwijl gelijktijdig op deze wereld mensen in honger ten onder gaan; mensen zich geketend zien door maatregelen, die hun persoonlijke vrijheid, ja, hun denkvrijheid misschien trachten te beperken. U zult het met me eens zijn, dat zelfs een reis door de sterrenwereld van geen enkel belang is, wanneer de wereld zelf niet eerst een wereld van werkelijk vrije mensen is geworden, nietwaar? Dat kunt u volgen.

U zegt: "Ja natuurlijk, we moeten eerst zorgen voor hetgeen hier dichtbij is." En we vinden het misdadig, wanneer iemand een bedelaar honderd gulden geeft, terwijl hij zijn gezin laat verhongeren. Dat kunnen wij ons niet voorstellen, dat is idioot en dwaas. Maar in de bewustwording doe je dat meestal wel. Je "waarom" is meestal niet gebaseerd op jezelf en op zelfkennis. Het is gebaseerd op die grote dingen, die ver buiten je liggen. Zo ver van je huidige punt van ontwikkeling en bewustwording af als de sterren van de aarde, en even zo onbereikbaar. Maar ja, ik zou mezelf misschien te veel gaan herhalen, als ik nog verder ga. Maar het gaat mij erom u één ding te laten zien: Het eeuwig "Waarom" is een doodsvijand van elke bewustwording, wanneer het in plaats van een aanvaarding van het leven betekent een poging het leven te omschrijven en te definiëren, terwijl je jezelf nog niet eens kent.

Het "waarom" is een machtig wapen om je bewust te worden van datgene, wat je omgeeft, om je plichten te kennen tegenover de wereld, die rond je is. Maar het wordt een vernietigend wapen tegen jezelf gericht, zodra je te ver gaat. Vraag niet naar Gods geheimen. Los je eigen geheimen op. Wanneer je je plaats binnen God kent, dan is het misschien tijd om verder te gaan, maar niet voordien. En daarmee is mijn inleiding afgelopen, vrienden, en zullen we dus eerst wat gaan pauzeren. Ik hoop, dat u zo nodig in verzet zult durven komen. Ik hoop ook, dat u zich niet zult generen om toch dat "waarom" naar voren te brengen, dat voor u zo belangrijk is. Misschien kan ik het niet voor u oplossen; maar zeer waarschijnlijk kan ik u aantonen, wat in de plaats daarvan kan treden en u in het leven wél vrede geven. Of u die vragen stelt ligt aan u. Ik kan u verzekeren, dat ik alles zal doen om u te woord te staan.

DISCUSSIE

Vrienden, dan gaan we nu weer verder en hoofdzakelijk, hoop ik, met de vragen en de opmerkingen en verwijten, die u mij naar het hoofd wilt slingeren. We zullen ons eerst van het schriftelijke deel gaan bevrijden. Dat is ambtelijk, nietwaar? Wat op schrift staat, is vastgelegd. Dus laten we daarmee maar beginnen. Heeft u de eerste vraag voor mij?

❖ *Het komt mij voor, dat u het kind met het badwater weggooit. Het stellen van de "waarom"-vraag is immers nodig voor de bewustwording. U waarschuwt terecht tegen overdrijving, tegen het voorbijschieten van het doel ; maar m.i. overdrijft u ook weer in uw bestrijding van de overdrijving door b.v. het kind en het dier als ideaal te stellen in de zin.*

Zonder nu onmiddellijk de kinderen te gaan baden met alle gevolgen vanden, zou ik toch eerst dit willen opmerken: Het kind – en wel vooral in z'n periode tussen het tweede en ongeveer het achtste jaar – leert met een snelheid en past zich aan met een snelheid, die voor een volwassene ondenkbaar is. Bij het dier precies hetzelfde. Het dier past zich in omstandigheden die, menselijk gezien, zeer moeilijk zijn, vaak in een korte periode van enkele weken aan de noodzaken van het leven aan en leert daarin voldoende zich bewegen om het leven te kunnen behouden en te kunnen genieten. Ik meen dus, dat die voorbeelden nog niet zo dwaas zijn gekozen. Dat allereerst. Want per slot van rekening, staan we nu t.o.v. God zoveel hoger als dieren t.o.v. de volwassen mens? Zijn we zoveel meer dan kinderen t.o.v. de raadselen van de Oneindigheid? Ik geloof integendeel, dat we eigenlijk nog aan het begin staan en dat er zelfs mensen zijn, die op dat punt bijna nog niet eens geboren zijn, en geesten ook. Dus ik mag wel beginnen met te zeggen, dat ik mijn voorbeeld toch werkelijk overlegd heb gekozen en dat er - volgens mij althans - alles voor te zeggen was. Nu de opmerking, dat ik het kind met het badwater heb weggegooid. Ik ben in mijn bestrijding fel geweest, dat weet

ik. Maar dat heeft ook zijn reden. Er komen ogenblikken, dat we geen conclusie kunnen trekken of niet willen trekken, nietwaar? Dat gebeurt altijd weer. Het is volkomen redelijk, wanneer we dan die zaak ook terzijde stellen (ambtelijk gezegd moeten we die zaak voorlopig seponeren), tot meer gegevens aanwezig zijn. De meeste mensen doen dit niet. Hun "waarom", het grote, het eeuwige "waarom", waarover we het dus hebben, ontstaat níét in het eerste leren kennen. Het is niet slechts een zich afvragen. Neen, het is zich een probleem stellen met onvoldoende kennis van de bestanddelen, waaruit het probleem is opgebouwd op een wijze, die in zichzelf meestal de oplossing van het probleem al haast onmogelijk maakt. Ik heb retorisch - dat heb ik reeds toegegeven in het eerste gedeelte - mijn "waarom" gesteld tegen een hypothetisch "waarom niet". Per slot van rekening: Is het erg belangrijk te weten waarom het elektrische licht brandt? Het kan interessant zijn. Maar wanneer het niet brandt en u zoudt hier allemaal in het donker zitten, dan is het heel erg belangrijk te weten waarom het niet brandt. De belangrijkheid ligt dus in de meeste gevallen het sterkst in die punten, waar we zelf kunnen ingrijpen, waar wij voor onszelf een beslissing moeten nemen, waar wij voor ons eigen leven en denken dus in moeten grijpen.

Nu kan het heel goed zijn, dat we dit ingrijpen zien als een te groot bezwaar, een te groot probleem en dat we zeggen: "Goed, we laten dit voorlopig rusten". Maar dan moeten we er ons ook niet meer druk over maken. Het gaat mij er niet om de mens ertoe te bewegen zich absoluut niet meer af te vragen hoe de zaken eigenlijk in elkaar zitten. Maar ik heb geprobeerd in mijn hele betoog erop te wijzen, dat de mens zich moet afvragen, wat hij zélf eigenlijk kan doen op dit ogenblik; dat hij zich zijn vragen in de eerste plaats moet stellen in verband met het heden, met zijn eigen persoonlijkheid en zijn eigen mogelijkheden. Ik heb daaruit de conclusie getrokken, dat we dan een bepaalde kennis van onszelf verkrijgen en dat we met die zelfkennis dus weten waar we staan; wat we zijn a.h.w. op dit ogenblik. En van daaruit kunnen we dan vanzelf komen tot een streven, dat ons verder brengt. Niet door het stellen van vragen, waarop praktisch geen antwoord mogelijk is - hoogstens in een zeer ver gezochte theorie - maar met problemen, die we kunnen oplossen, die we áán kunnen; dingen die voor ons belangrijk zijn, die voor ons betekenis hebben. Nu vindt u misschien, dat ik het kind met het badwater weggooi. U kunt gelijk hebben vanuit uw standpunt. Maar ik zeg: Zolang je voor jezelf nog dingen hebt op te lossen - hier b.v., zoals u dus op aarde in uw eigen omgeving, in uw eigen milieu - dingen, waarvoor u een oplossing kunt vinden, maar waaraan u nog niet veel heeft gedaan, heeft het dan zin u bezig te houden met die grote problemen? Om onze vriend Ho-Seng hier te citeren: "Als je een huis bouwt, mag je nooit bij het dak beginnen, want dan val je met dak en al en de gevolgen zijn onoverzienbaar". Een mens, die van zich uit opgaat tot God, bereikt wat. Een mens, die probeert God te omschrijven om Hem vervolgens ertoe te bewegen tot hem af te dalen, die bereikt nooit wat. En daarom ben ik zeer sterk - dus uitdrukkelijk: zeer sterk - tegen elke poging om de grote problemen te stellen, terwijl je de kleine nog niet kunt oplossen. Ik geloof, dat dat voldoende is. Maar zoudt u vinden, dat ik toch nog een beetje te radicaal ben, gaat uw gang: zet me op mijn nummer of probeer tenminste of u het kunt.

❖ *Ja, ik geloof dat men pas tot die kleine problemen komt, als men de grote niet kan oplossen en dat ervaren heeft. Dus men moet eerst vallen en eerst te hoog grijpen, voordat men tot die kleine problemen komt. Het is een noodzakelijk kwaad.*

Of het nu zo noodzakelijk is weet ik niet. Ik kan me uw stelregel wel indenken. U zegt zo: Een mens grijpt altijd te ver en pas wanneer hij voldoende klappen van het leven heeft gehad, zal hij zich een beetje gaan beperken. Maar dat is nu precies hetzelfde als te zeggen, dat u dus alvorens binnen te gaan in een kamer gelijkvloers eerst van de eerste kade gevallen moet zijn. Dat is misschien een beetje een cru voorbeeld, maar is het eigenlijk niet zo? Je staat in dit leven. Je hebt hier je problemen. Als je je dat nu maar realiseren kunt, zul je toch die hogere problemen tijdelijk achter je laten? Dan zul je die aanvaarden. Dat zeg ik heus niet alleen vanuit mijzelf. We hebben heel goede autoriteiten hiervoor. Het staat in de Evangelieën: "Zo gij gelooft, is u alles mogelijk". Niet wanneer je het probleem hebt opgelost; neen, wanneer je gelooft. Het geloof is hier een zeer belangrijke factor. Waarom?

Omdat dóór het geloven meer kracht vrij komt voor het onmiddellijk mogelijke. Onder meer. En van dat standpunt uit zou ik dus zeggen: Ik kan begrijpen, dat het de meeste gaat, zoals u het stelt, maar het lijkt mij niet noodzakelijk. Het lijkt mij zelfs mogelijk, dat mensen, die zich te veel van die hoge en abstracte vragen stellen, hier eens over nadenken en tot de conclusie komen, dat ze beginnen met kleine problemen op te lossen, omdat dat in ieder geval

resultaten waarborgt. En dat ze daardoor een innerlijke vrede vinden, waardoor die grote problemen veel minder belangrijk schijnen. Ik hoop dat u dus mijn standpunt hier begrijpt en als u verder commentaar heeft, geeft u het maar rustig.

❖ *Neen, dank u zeer.*

Heeft iemand anders daar nog iets aan toe te voegen? Dan de volgende vraag.

❖ *Waarom noemt ge u de Orde der Verdraagzamen? Is dat soms ten opzichte van het tot op heden ingenomen standpunt van de mannen der wetenschap?*

Als we deze titel hadden gekozen met de speciale bedoeling om de mannen van de wetenschap op hun onverdraagzaamheid te wijzen, dan zouden we erg onverdraagzaam zijn. U moet me dus niet kwalijk nemen, dat ik hier onmiddellijk begin met te verklaren, dat deze naam al werd aangenomen in de tijd, dat er nog niet zo'n grote controverse was tussen wetenschap en occulte wetenschap. Verdraagzaamheid is dus niet in de eerste plaats een aanduiding van onze houding in tegenstelling tot anderen, maar onze houding ten opzichte van anderen. En ik wil ook proberen - we zijn nu toch aan de "waarommetjes" bezig - u het "waarom" duidelijk te maken. Kijk eens, op het ogenblik, dat je steeds reageert alleen vanuit je eigen standpunt, steeds dus alleen vanuit je eigen zienswijze de wereld benadert, zul je voortdurend conflicten zien ontstaan. Conflicten, die berusten op irreële waarden, op misverstanden. Wanneer je verdraagzaam bent, zul je dus niet onmiddellijk in het verweer komen tegen alles wat je niet past, maar je zult trachten die dingen te begrijpen en volgens het verworven begrip handelen. Dat betekent, dat op die manier heel veel onnodig leed niet alleen u maar ook anderen gespaard blijft. Op de duur zou het kunnen inhouden, dat zelfs vele oorlogen en vele bijna fatale experimenten op deze wereld overbodig blijken, omdat men er niet meer toe komt. Verdraagzaamheid is nog niet zo veel als zuivere naastenliefde. Het kan de eerste stap ertoe zijn. Want wanneer je werkelijk de mens begrijpt met al zijn problemen, dan ontdek je, dat zelfs in een moordenaar nog wel iets goeds zit en dat die dief en die asociale toch van hun standpunt uit eigenlijk ook niet verkeerd willen zijn. En dan krijg je niet de idee, dat ze dus heel goede mensen zullen zijn, maar je gaat zeggen: Ik moet in mijn optreden rekening houden met hun eigen standpunt, met hun eigen denken. Wij behoeven geen vijanden te zijn, al zijn we het niet eens. En ja, dat standpunt heeft onze groep nu eenmaal ingenomen en we proberen dat voort te zetten. Haat en misverstand zijn de krachten van de duisternis, de chaos. En nu is het toevallig zó gelegen, dat wij niet van chaos houden. We kunnen hem begrijpen en verdragen, maar voor onszelf voelen wij hem als vernietigend. En daarom proberen we in verdraagzaamheid dus steeds sterker te komen tot een begrip van de opbouw en de orde en de lichtende krachten en factoren, die er in het Al zijn. Dat "waarom" heb ik, hoop ik, ook hiermee beantwoord. Maar zou het niet voldoende zijn, gaat u er dan maar rustig verder op door. Met algemene stemmen voldoende? Dan gaan we naar de volgende vraag.

❖ *De moeilijkste ervaringen in mijn leven waren die, welke ik niet begreep. Pas als ik via een volhardend "waarom" het gebeurde had kunnen plaatsen, was het meest pijnlijke verdwenen en kon ik het verbroken evenwicht herstellen. Hier vervulde het "waarom" toch een opbouwende functie. Acht u dit "waarom" dan onjuist?*

Het is een "waarom", dat in direct verband heeft gestaan met uzelf. En als zodanig kunnen wij het niet onjuist noemen, omdat het bijdraagt tot bewustwording. Maar ik wil er wel op wijzen, dat indien de aanvaarding vooraf was gegaan aan het zoeken naar de redenen, de onrust en het leed u voor een groot gedeelte bespaard zouden zijn, terwijl uw conclusies enigszins anders, waarschijnlijk harmonischer en meer in overeenstemming met de eeuwige waarheid zouden zijn en minder gebonden aan een persoonlijk en stoffelijk standpunt. Ik zal dus dit "waarom" niet veroordelen, maar ik meen dat het een tweede keus is en dat er een eerste keus is, die beter is. Wij prediken vanuit ons standpunt - als ik u verveel zegt u het maar, dan houd ik onmiddellijk op en gaan we verder - wij prediken ook aanvaarding. En dat heeft zijn reden. Wij komen tot de conclusie, dat wij vanuit de geest een mens kunnen helpen, die zijn lot aanvaardt; een mens, die in heftig verzet is tegen zijn lot, niet. Dat wij in staat zijn een mens te leiden en te benaderen, die a priori bepaalde dingen accepteert, maar dat we niet in staat zijn dit te doen voor iemand, die begint met deze dingen eerst te bestrijden, dus eerst vanuit zichzelf tracht tot een bepaald standpunt te komen. Voor onszelf geldt het ongeveer gelijk. Wij kunnen soms zeer veel kracht krijgen of licht of hoe u het noemen wilt; dus groter begrip, groter vermogen soms, grotere handelingsmogelijkheid. Maar die krijgen we

eigenaardig genoeg niet, wanneer we in verzet zijn. Wat een mens alleen in doodsnood en in doodsangst presteert, dat kan iemand in zijn berusting, in zijn aanvaarding soms presteren, zonder dat daar deze kwellings, deze drijfveer achter zit. En het is dus vanuit dit standpunt, dat in een aanvaarding – die nog niet een berusting behoeft te zijn in de zin : "we kunnen er toch niets aan doen", maar een a priori accepteren van de bestaande toestand dus - we verder kunnen komen dan met een onmiddellijk "waarom". Het "waarom" betekent eerst een strijd, die meestal in jezelf en mét jezelf moet worden uitgevochten, voordat je verder kunt gaan. Dus nogmaals, ik kan dit niet afkeuren; integendeel, ik ben blij, dat u daarmee zover komt. Maar ik meen, dat er andere wegen zouden zijn, die misschien nog betere resultaten hadden afgeworpen. Als u commentariëren wilt, dan is thans de tijd daarvoor gekomen, zou ik zeggen.

❖ *Neen. Ik heb geen commentaar. Dank u zeer.*

Dan gaan we weer verder.

❖ *Hoe komt het, dat men elke lezing, die gegeven wordt, steeds op anderen van toepassing vindt?*

Men spiegelt zich in anderen en ziet zo eigen fouten het sterkst vergroot in het beeld en het leven van anderen. Dat is een antwoord, dat ik hier dank aan onze vriend Henri, die me op het ogenblik terzijde staat en ik kan het daar grotendeels mee eens zijn. Kijkt u eens, wanneer je die dingen op jezelf van toepassing verklaart, dan moet je zo'n lezing omzetten in de daad. En zo'n lezing omzetten in de daad betekent jezelf veranderen. Jezelf veranderen betekent een hele hoop werk en bovendien je, misschien zeer goede, opinie over jezelf, herzien. Daar voelt men niet veel voor. Aan de andere kant ziet eenieder zijn eigen fouten, omdat hij die kent, in andere mensen sterk op de voorgrond treden. Iemand, die kleurenblind is, ziet alleen maar grijs en wit en zwart. Stel nu, dat hij een kleur daarbij kan zien, dan zegt hij: "Wat is er in de wereld een hoop rood". Zo gaat het bij u ook. Wanneer bij u een bepaald bewustzijn ontwaakt omtrent goed of kwaad, omtrent bepaalde fouten, dan berusten die in uzelf, hetzij in directe uiting, hetzij in grote potentie., En die dingen ziet u nu in de wereld. In feite is dus het van toepassing verklaren van een lezing op anderen een erkenning van het feit, dat er ook voor uzelf wel het één en ander in schuilt. Commentaar?

❖ *Mag ik hier nog even iets op vragen?*

Zeker.

❖ *De moeilijkheid is om dit te veranderen. Het is eigenlijk altijd de grote moeilijkheid om weer op jezelf terug te keren.*

Dat is niet zozeer de grote moeilijkheid als wel de grote onaangenaamheid. Toch is die moeilijkheid niet zo groot, wanneer u dit onthoudt: Alles, wat u in anderen ziet, schuilt in uzelf. Alles, wat u in anderen afkeurt, moet u trachten in uzelf te beheersen. Alles wat u zelf hebt doorgemaakt, is de bron van uw oordeel over anderen. Als zodanig betekent dus elk erkennen van fouten of goede factoren in personen, die buiten u staan, een deel van een persoonlijke realisatie omtrent uw eigen wezen. Beschouw de hele wereld dus als een voortdurende les omtrent de inhoud van je eigen persoonlijkheid en je krijgt een beeld van die persoonlijkheid. Probeer dan niet jezelf plotseling volmaakt te maken, want dat mislukt altijd. Maar zie dan wat je het meest ergert in anderen en tracht dit bij jezelf op te merken en dan zo volledig mogelijk te bestrijden. Voldoende?

❖ *Dank u wel.*

Dan gaan we weer verder.

❖ *De vraag naar het waarom van het lijden werd door de Boeddha beantwoord met een verwijzing naar de begeerten , die immer weer tot de hergeboorten aanzetten. Terugziende in het verleden zie ik geen begin van de aan Karma onderworpen wezens. We lijden dus omdat we begeren. En de vraag, die hierop volgt, luidt dus: Hoe maken we een eind aan het begeren? Ook deze vraag werd door de Boeddha beantwoord met de uiteenzetting van het 8-voudige pad. Hebt u bezwaren tegen deze uiteenzetting?*

Ik heb tegen deze uiteenzetting geen enkel bezwaar. Ik kan er hoogstens mijn commentaar aan verbinden. En dan is het in de eerste plaats voor mij noodzakelijk op te merken, dat Boeddha niet nadenkt over het begin en niet spreekt over het begin. Hij spreekt eigenaardig genoeg ook niet over een einde. Dat is een fout, die men vaak maakt, omdat - sprekende over de kringloop der levens - men aanneemt, dat hij dus begin en einde heeft willen aanduiden.

Boeddha leraart in zijn wegen der bewustwording en der bevrijding, hoe je je bevrijden kunt van hetgeen het leven tot een lijden of tot een vreugde maakt. En dan zegt hij: "Vrees niet en begeer niet". Dat is de hoofdzaak. Wees dus tegenover jezelf en anderen rechtvaardig. Hij kan dit alleen leren, wanneer de mens zich niet meer afvraagt waarom hij pijn heeft, maar de pijn accepteert als iets normaals; zich niet meer afvraagt waarom het vandaag vreugdig en gezellig is, maar dit eenvoudig aanvaardt. Geen van beiden zoekende of ontwijkende, doch slechts zichzelf erkennende.

Dat laatste is een heel belangrijk iets. De weg van de Boeddha is in feite een weg, die voort tot identificatie van het "ik" met al het zijnde en daarmee tot een grote evenwichtigheid, die voor het "ik" de daadloosheid veroorzaakt: Nirwana. Maar aan de andere kant wil ik er toch ook op wijzen, dat de Boeddha dan - door het medelijden bewogen - voor zichzelf die vrijheid niet heeft opgeëist, toen hij ze verworven had. Gezeten op de troon onder de boom der wijsheid - ofwel mediterend onder de Bodhi-boom, als U dat prefereert - kwam hij tot deze bevrijding en had zich dus uit deze wereld kunnen terug trekken. Toch is hij nog lang blijven leven. Begeerde hij dan toch nog iets? Ik geloof dat hij in de identificatie met de gehele wereld uiteindelijk toch het geluk van die gehele wereld (door hem bevrijding of verlossing genoemd) begeerde, zodat zelfs de grote leraar niet geheel van begeren bevrijd kon zijn.

Een begin is er niet, in deze zin tenminste. Want ergens komt het eerste erkennen; en de drijfveer, die tot het eerste erkennen heeft geleid, voert automatisch tot aanvaarden en verwerpen. Aanvaarden en verwerpen worden begeren en vrezes. Het is een normaal verschijnsel van elke bewustwordingsgang. Wanneer wij echter bewust genoeg zijn, dan kunnen wij misschien door de angst en de begeerte te overwinnen - het aanvaarden en het verwerpen uit onszelf te verdrijven - komen tot eenheid met het Goddelijke. Er is dan hier geen sprake van een bewuste bereiking. Er is sprake van een overwinning van de begrenzing der persoonlijkheid, waardoor men in aanvaarding één wordt met God.

Er kan ook nooit een einde zijn. Eenheid met God is een blijvende toestand. Zolang God is, zijn wij. Ik meen, dat dit in verschillende van Boeddha's lezingen door -- hoe heette die man ook weerIsha kwaweranda (?) geloof ik, een filosoof dus - toch wel naar voren werd gebracht. Boeddha zei n.l. dit: Het gaat ons er niet om een einde te vinden, of almacht te gewinnen, het gaat er ons om "het heden volmaakt te ondergaan". Dat vertaal ik natuurlijk heel erg vrij, hoor. Maar daar zit eigenlijk de kern van zijn leer. En ik meen, dat die leer dan ook eigenlijk het zelfde doet, als wat Ik hier heb verkondigd. Hij zegt: Het waarom, het vragen naar reden in plaats van het aanvaarden zonder angst of zonder begeren, is één van de grote oorzaken van strijd in gebondenheid aan het rad des levens. Is dit voldoende?

❖ *Ja zeker, alleen die aanhaling, die u gaf van die filosoof, die schrijver, die is mij niet bekend.*

❖ *Is dat misschien Vivekananda*

Neen, niet Vivekananda. Ik zei al, ik ben in die namen niet zo precies thuis; maar u kunt het misschien nazoeken, als u een levensgeschiedenis van Boeddha te pakken kunt krijgen. Toen hij uittrok vanuit zijn vaders stad, vond hij een machtig leraar en kluizenaar, waar hij een tijdlang heeft geleraard. Toen hij heenging heeft hij gezegd, dat hij terug zou komen. Het is om deze, dat het gaat. Dus dat kunt u altijd in de overleveringen terugvinden. Overigens is het niet zo belangrijk. En de aanhaling op zichzelf is ook niet zo belangrijk, waar hetgeen ik in deze aanhaling probeerde kort weer te geven in de oorspronkelijke leringen van de Boeddha, zelf ook steeds weer naar voren komt. Ik hoop, dat u het daarmee eens kunt zijn.

❖ *U heeft gesteld, dat het stellen van de vraag "waarom" nu niet zo erg goed is.*
Neen.

❖ *Maar aan de andere kant moet je ervan overtuigd zijn, dat voor de mensen, die beginnen met die vraag te stellen - men begint in de jeugd, heeft zich daar het "waarom"-vragen eigen gemaakt; en op latere leeftijd komt men met verschillende omstandigheden in aanraking en wil men zich een wereld beeld vormen dat één van de redenen is, waarom men doorgaat met "waarom" te vragen aan personen, die men als wijzer beschouwt. Het behoeft toch niet altijd een zaak van eigenbelang te zijn? En het behoeft toch ook niet weg te leiden van een geestelijke groei, dunkt mij.*

Ja, ik kan in ieder geval uw vraag volkomen begrijpen. Ik wil een paar opmerkingen maken. Wanneer het kind vraagt "waarom", dan is dat vanuit de behoefte zich te identificeren met een

wereld; dus de persoonlijkheid in die wereld een zeker aanzien, een zekere kracht te geven, niet waar? Wanneer de volwassene het vraagt - dat heb ik ook in mijn betoog opgemerkt - is dit "waarom" maar al te vaak een poging om erkende feiten te verdoezelen en daarvoor in de plaats een conflict te stellen, dus buiten zich. Het is juist dit, wat voor ons - en voor mij vooral - de grote aanleiding is het "waarom" zo te bestrijden. Want de mens (de volwassene) weet over het algemeen heel goed waar hij aan toe is. Wanneer hij redelijk en logisch nadenkt, wanneer hij bovendien afgaat op die geestelijke wetenschap of intuïtie, die bijna iedere mens met zich draagt, dan hoeft hij niet te vragen "waarom". Dan weet hij, dat het heden een doel heeft en dat in dit heden volgens dit doel voor hem slechts één weg - ten hoogste enkele wegen - van handeling openblijven. Nu zegt u: "Ja, maar dat doen wij toch om bewustzijn te verwerven". Inderdaad. Alleen, zou het niet mogelijk zijn - ik stel u nu de vraag dus - zou het niet mogelijk zijn, dat de werkelijke toestand en de grote waarheid in ons niet geboren kunnen worden door vragen? Kijk eens naar de geschiedenis van de mensheid: Alle grote waarheden heten geopenbaard te zijn. Een plotselinge verwerving.

Of, wanneer u het anders wilt nemen, gaat u kijken naar de levens van grote uitvinders, van grote geleerden. Wat vindt u daar? De vraag "waarom"? Neen, de vaststelling van het feit. Dan speelt het "waarom" wél een rol. Maar niet meer in verband met de eigen persoonlijkheid of het eigen leven, maar alleen met feitelijke condities. Zo komt een Watt tot zijn uitvinding, maar ook een Edison. Zo komt Volta tot zijn ontdekkingen, maar vinden we ook in de oudheid grote uitvinders. Zij gaan niet uit van een vraag, die zij aan de kosmos stellen, maar van constatering. In deze constatering, die dus klaarblijkelijk gegeven wordt - of het nu een ketel is, waarvan het dekseltje pruttelt of een appel, die naar de aarde valt - dan volgt daaruit een constatering, een inspiratie mijnentwege, een gedachteassociatie dus, die anderen nog nooit gehad hebben.

❖ *Is het geen logische gevolgtrekking?*

De gevolgtrekkingen worden later door de logica verklaard, dat is een feit. Maar is het logisch - nu een andere vraag dus - dat duizenden mensen, miljoenen mensen, ongetelde geslachten een deksel van een ketel hebben zien op en neer dansen op de stoom en dat een mens opeens tot de conclusie komt: Dit is een kracht? Dat is niet logisch meer.

❖ *Zou hij niet hebben gevraagd "waarom", toen hij dat deksel zag bewegen?*

Dat kon hij pas vragen, nadat hij het feit had geconstateerd. En toen heeft hij zich afgevraagd: Waardoor wordt dat deksel bewogen, want dit vraagt kracht. He, dat is stoom. Dan kan stoom gebruikt worden en zo komen we verder tot de stoommachine. En dan geef ik graag toe, dat na de eerste praktisch inspiratieve ontdekking een proces van vraag en antwoord volgt, waarin het woord "waarom" een grote rol kan spelen, maar het is beperkt. Begrijpt u wat ik bedoel? Het gaat hier om concrete feiten of toestanden. Het gaat hier niet om een hypothetisch lijden, een godheid, een leven, een leven na de dood, enz. Het gaat hier om iets, wat je voor ogen ziet en waar dus een redelijke afleiding van mogelijk is. En dat is wel het grote verschil, zou ik zeggen.

❖ *U spreekt van inspiratieve ontdekkingen. Wil dat zeggen: Of je hebt het of je hebt het niet?*

Inderdaad. Hoeveel mensen zouden appels hebben zien vallen, voordat iemand tot de conclusie kon komen, dat er zwaartekracht was? Dus de associatie is op z'n minst genomen een zeer zonderlinge te noemen. En daar blijkt verder bij, dat zij spontaan ontstaat. Die spontaniteit kan soms betrekkelijk ver voeren. Denkt u maar eens aan de heer Archimedes, die - naar de legende zegt - plotseling nudist werd, toen hij ontdekte, dat hij gedragen werd (in gewicht verminderd werd) door het badwater. We moeten toch aannemen, dat de wereld voor die tijd ook veel gebaad heeft, want waarom zouden anders de Romeinen hun baden zo gebouwd hebben. Hier is dus een mens, die plotseling zich iets realiseert, wat aan anderen voorbij gaat.

Nu noem ik dit rustig "inspiratie". Want als ik daartegenover stel een helderziende, die plotseling iets waarneemt, dan hebben we ook te maken met iets, wat voor allen wel te ontdekken zou zijn, maar wat voorbij gezien wordt. Een verschijnsel, dat zo zeer opgaat in de normale reeksen van verschijnselen, dat men er eenvoudig aan voorbij loopt. Conan Doyle heeft het ook eens een keer zo aardig gedaan, nietwaar? Die brief, die zo mooi verborgen was, lag nl. bovenop het bureau. Daarom vond niemand hem. Zoals uzelf trouwens ook vaak de dingen juist niet vindt, wanneer ze vlak voor uw neus liggen. Mag ik daar misschien de conclusie uit trekken, dat hier dus een a-normale associatie optreedt? Mag ik er verder op

wijzen, dat bij velen dezer uitvinders dergelijke grote conclusies en gevolgtrekkingen maar een, ter hoogste twee keer in het leven voorkomen, terwijl al het verdere slechts een uitbouwen is van hetgeen op de eerste ontdekking berust?

❖ *Maar u zei, dat duizenden mensen dat al gezien hadden en er waren er zoveel die dit en die dat. Maar wanneer ze in het allereerste begin het allemaal ineens gezien hadden, hoe zou het dan zijn?*

Dit kwam op het moment, dat het komen moest en niet daarvoor. Want dan kwam alles tegelijk en was het zo simpel. Het is ook simpel, maar het mocht niet eerder dan op dat moment komen.

Daarover zouden we kunnen strijden.

❖ *We kunnen ook kijken naar het heden: de benzine kwam en daar gingen we op verder.*

Dat is niet helemaal juist. Er kwam eerst de ottomotor. (?) en de ottomotor werd gestookt met petroleum. Toen had men dus een product met hogere ontbrandingswaarde nodig en zo kwam men tot benzine. We moeten de zaak niet te veel gaan vereenvoudigen en verwarren. Maar uw stelling is deze: Alles komt, wanneer het de tijd er voor is. En nu ga ik het andersom stellen: Alles komt eerst, wanneer iemand in staat is uit de voor ieder mogelijke conclusie en waarneming de juiste gevolgtrekking te maken. M.a.w. het bewustzijn moet een zekere graad van rijpheid bereikt hebben, voordat die associatie mogelijk is. Waar elk mens een product is van "de wereld" (dus de stoffelijke ontwikkeling) en geestelijk aangetrokken tot die ontwikkeling daarin slechts incarneert, wanneer er althans enige overeenstemming daarmee bereikbaar is, volgt hier dus uit, dat bepaalde uitvindingen inderdaad gedaan zullen worden binnen een maatschappij van een bepaalde structuur en door een ras van een bepaalde ontwikkeling. Dat ben ik met u eens. Maar ik stel daar tegenover, dat dergelijke ontdekkingen en uitvindingen ook vaak vroeger zijn gedaan. En dan wijs ik maar op het allerbekendste: Ruim 800 jaar voor Chr. bezat China de boekdrukkunst. Toch werden er niet veel boeken gedrukt. Men kende het buskruit, maar er werd niet met kanonnen geschoten. In dit ras was de ontdekking mogelijk, omdat men daar filosofisch a.h.w. in staat was alles waar te nemen en er een conclusie uit te trekken. Maar men kwam niet tot een praktische verwerkelijking. Het bleef speelgoed. Het was aan een praktisch en materialistisch ras overgelaten om deze dingen in feite te gaan gebruiken en ontwikkelen.

In hoeverre we dit moeten zien als noodlot, als opgelegd van boven af, daarover zouden we kunnen debatteren, zoals ik al zei. Zij het genoeg voor ons om vast te stellen, dat deze dingen zeer zeker niet alleen in verband staan met materiele ontwikkelingen, logica of de eeuwige vraag "waarom". En ik meen m.i. zeker wel het recht te hebben om te zeggen, dat een zekere inspiratieve waarneming - dus een waarneming, die a.h.w. vanuit een hoger gebied medegeleid wordt - oorzakelijk is voor elke grote ontdekking.

We behoeven niet veel verder te gaan dan dat; dan kunnen we al het andere in het vage laten. Dan hebben we daarmee in ieder geval geconstateerd, dat de vraag "waarom" pas nut heeft, wanneer zij op een beperkt kenbaar en manipuleerbaar gebied gesteld wordt. Maar op het ogenblik dat we de waarden, die in het "waarom" (dus, in de vraagstelling) behouden zijn, niet kunnen hanteren of er mee manipuleren, wanneer het ligt buiten het direct waarneembare en kenbare, dan ontbreekt daaraan een basis. En zolang die basis ontbreekt, is het "waarom" m.i. nutteloos. Dan herleiden we dus het geheel weer - als u het mij niet kwalijk neemt - tot mijn beginthese: Een vraag heeft alleen zin, wanneer ze betrekking heeft op je ogenblikkelijk wezen, je problemen en je mogelijkheden en zo een daadwerkelijk realiseren van het antwoord tot de mogelijkheden behoort.

❖ *Wat verstaat u onder "inspiratief"? Als er een ontdekking gedaan wordt, is dat dan op grond van een wezen buiten de persoon, die de ontdekking doet?*

Dat kan; het is niet noodzakelijk. Onder inspiratief versta ik, dat de ontdekking en de associatie daarmee verbonden, niet vanuit een zuiver materieel standpunt optreden, maar vanuit geestelijke of telepathische waarden, waarbij zowel wezens uit de geest als een gemeenschappelijk bewustzijn een rol kunnen spelen. Wat dat laatste betreft wil ik u b.v. wijzen op de uitvinding van de lucifer, die in een periode van 50 jaar wel 10 keer werd uitgevonden, voordat ze eindelijk gebruikt en geëxploiteerd werd. Hier is zeer duidelijk - vooral gezien het gevolgde, bijna precies gelijke proces - sprake van een gedachtebeeld, een associatie, die gelegen is in het gemeenschappelijk bewustzijn van de mensheid en door

daarvoor gevoeligen wordt afgelezen. Daardoor is ook de gelijkvormigheid van menige uitvinding en constructie verklaarbaar.

❖ *Ja, het is eigenaardig, dat wanneer er een uitvinding plaats vindt, dit op verschillende plaatsen in de wereld gebeurt.*

Aan de andere kant Is het niet zo vreemd. Want in de eerste plaats - zoals ik reeds zei - elke tijd brengt zijn eigen problemen met zich mee. Dat wil dus zeggen, dat de aandacht van de mens op een bepaald probleem wordt gericht. In de tweede plaats zal de status van de mens in de wereld en zijn gemeenschappelijke bewustzijnswaarden een grote rol spelen bij allen, die incarneren, plus de reactie op indrukken ontvangen. Als zodanig is het dus aannemelijk, dat uitvindingen slechts dan kunnen worden gedaan, wanneer aan zekere bewustzijnsnormen eveneens voldaan is.

En nu ga ik nog een stap verder, want dat heb ik nog niet gezegd: Maar een dergelijke ontdekking of uitvinding zal voor de wereld slechts dan van belang kunnen zijn, wanneer de wereld voldoende bewustzijn en inzicht bezit om ze als zodanig te accepteren. En wat dat betreft heeft het er nog wel eens aan gemankeerd, hé? Mag ik nog even vervelend zijn over Archimedes? Ik neem n.l. aan, dat Archimedes ook wel eens appels heeft zien vallen. En toen hij in het bad lag en een opwaartse druk gelijk aan de hoeveelheid verplaatst water heeft bemerkt, heeft hij toch moeten constateren: He, wat gek. Waarom doe ik nu niet net als dat appeltje? Ik wil n.l. dat "waarom" voor enkele gevallen goedpraten. Ja, dat heb ik in de gaten. Maar denkt u nu, dat hij zich eerst het "waarom" heeft afgevraagd, of dat hij eerst heeft ontdekt hoe het was? Dus eerst heeft geconstateerd! En dan is mijn tweede vraag: heeft hij toen werkelijk gezegd: Waarom gebeurt dit? Of heeft hij gezegd: Ik word lichter. Hoeveel word ik lichter? Dus zijn constatering uitgebreid met waarneembare feiten. Pas daarna heeft hij vastgesteld. En misschien dat hij later heeft gezegd: "Waarom wordt ik zo veel lichter?" Toen kwam het ogenblik dus van de vraag. Maar er is een vaststelling aan voorafgegaan. En dat is het punt, waar ik maar steeds weer op blijf hameren.

Wanneer het "waarom" zo maar wordt gesteld, leidt het niet tot een oplossing. Slechts wanneer het gebaseerd is op feitelijke kennis, dan wordt het wat anders. Vandaar ook, dat ik in mijn betoog steeds terug kwam op dat "waarom niet".

Nogmaals, het was natuurlijk een retorisch trucje. Taalkundig was het niet helemaal verantwoord, wat ik deed. Het ging er hier om een begrip te scheppen. En dat "waarom niet" nu is dus bij u in uw "waarom" mee verwerkt. U praat niet het grote "waarom" goed, (alleen de vraag) maar de bepérkte vraagstelling: Hé, waarom val ik niet als het appeltje. Als u tenminste het verschil ziet tussen de eenvoudige vraag "waarom" zonder poging tot antwoord (de theoretiserende "waarom"-vraag) en de praktische "waarom"-vraag; als u daar ook een onderscheid kunt maken. En dan wilt u waarschijnlijk dat "waarom" goedpraten, dat op een praktische basis berust.

Als u dat wilt doen, heb ik er helemaal geen bezwaar tegen. Maar op het ogenblik, dat u meent, dat het "waarom" gebaseerd kan worden op een flauwe these of een aanvoelen van omstandigheden en situaties, zonder dat hiermee een daadwerkelijk proefnemen en onderzoeken gepaard gaat, dan meen ik toch, dat we dat "waarom" niet goed kunnen praten, omdat het alleen maar tijdverspilling is.

Dank u wel.

❖ *Mag ik nog een vraag stellen omtrent een vorige opmerking? U zei: Een mens ergert zich het meest aan de fouten, die hij in zichzelf heeft. Nu kan ik mij voorstellen dat een consciëntieus en nauwgezet ambtenaar zich verschrikkelijk ergert aan een slordige en onbetrouwbare assistent. Maar het lijkt me hier veel eerder, dat de tegenstellingen bewust worden, dan dat hij die eigenschappen in zichzelf zou moeten vinden.*

Ja, in dat voorbeeld heeft u enigszins gelijk, maar niet helemaal. Want ergert de ambtenaar zich aan de slordigheid of aan de moeite, die het met zich meebrengt om dit weer tot netheid te reduceren? Dat is nu de grote vraag. Dus hebben wij hier te maken met een ergernis, die uit een lijnrechte tegenstelling voortkomt? Of hebben we te maken met een ergernis, die door eigen grotere moeite wordt voortgebracht? En nu mag ik misschien van mijn kant een ander voorbeeld er tegenoverstellen. Je hebt mensen, die zich reusachtig ergeren aan anderen, die zoveel praten, omdat ze dan zelf niet aan het woord kunnen komen. Ja, u lacht er natuurlijk een beetje om, maar het is toch nog niet zo gek gezegd.

En zo zou het ook kunnen zijn met de ambtenaar, die de moeiteloosheid waardoor de slordigheid wordt veroorzaakt, het "laisser faire" eigenlijk voor zichzelf begeert, maar het niet over zijn hart kan verkrijgen de daaraan vastklevende consequenties te nemen.

❖ *Ja, zo heb ik het nog niet bekeken.*

Het is n.l. eigenaardig, dat tegenstellingen vaak elkaar zo aantrekken. U moet maar eens opletten. Maar dat is juist het geval, wanneer die tegenstellingen elkaar ook aanvullen. Dan ontstaat er ook geen ergernis. Men erkent in de ander iets, wat men zelf begeert. Begrijpt u? Dus dan wordt de ander een weerspiegeling van een eigen ideaal b.v.. En zo wordt de eigen onmogelijkheid tot realisatie geprojecteerd in een ander, waarin dan die realisatie wel plaats vindt. Het is b.v. typisch, dat zoveel van die jongelui, die door kinderverlamming soms zo moeilijk kunnen lopen, zich met een grote bewondering wenden tot de sportieve typen in hun buurt. Dat de zwakken hun grote bewondering richten op de sterken, enz. Hier is het een innerlijk beeld in plaats van een uiterlijke eigenschap. En dat is met die tegenstelling en die ergernis ook precies hetzelfde. Er is eens een keer een opmerking geweest - dat brengt mijn vriend Henri me hier te binnen - dat zoveel mensen eigenlijk niets anders doen dan andere mensen afkraken. En dat ging toen in verband met bepaalde religieuze stellingen van: "Die man die gaat maar op zondag uit en dansen", enz. En toen heeft onze vriend Henri daarop het volgende opgemerkt: "Kijk, die anderen zijn zo bang voor God en voor de hel, dat ze niet durven doen, wat die ander doet; en daarom gunnen ze hem niet, dat hij meer moed heeft dan zij". En als u nu van dat standpunt uitgaat, dan geloof ik dat m'n opmerking toch zeker niet zo heel erg dwaas is geweest. Is er nog iemand met een vraag?

❖ *Mag ik nog iets vragen? Iets van praktische aard zou ik haast zeggen. Het is een heel ernstig voorbeeld: Het betreft hier een persoon-op-leeftijd, die plotseling zijn vrouw heeft moeten brengen naar een inrichting voor zwakzinnigen. En het kleine beetje geloof, dat hij dacht te bezitten, is daarmee meteen verdwenen. Logisch. Nu zegt hij: "Ja, waarom moet mij dat nu overkomen? En waarom mag jij je in een gelukkig gezin verheugen? Ben ik zoveel slechter dan jij? Of ben jij zoveel beter dan ik? Die vraag wordt me dan voorgelegd. Ik zou die man dolgraag willen helpen, maar ik zie er geen kans toe. En nu hoop ik dat u me een klein beetje op weg kunt helpen om althans een duwtje in die richting te kunnen geven.*

Ik wil het graag proberen. Ik heb hierop trouwens aan het einde van de eerste helft reeds enigszins gezinspeeld. In de eerste plaats is de vraagstelling hier volkomen verkeerd. De vraag wordt gesteld: "Ben ik zoveel slechter of ben jij zoveel beter?" En daar wordt het "waarom" op gebaseerd. Maar kan slechter of beter een verschil maken in dergelijke gebeurtenissen? We kunnen zeggen: Het is Gods wil. Maar dan nemen we daarmee weer aan, dat God willekeurig ingrijpt. Ook dat kan niet juist zijn. Het "waarom" is in dit geval dus m.i. als volgt te stellen: "Deze eigenschappen hebben in die vrouw berust. Zij zijn door het leven verder naar voren gebracht en ontwikkeld. Toen je door die vrouw werd aangetrokken en haar huwde, toen was ook dié eigenschap erbij, die uiteindelijk hiertoe zou leiden. Je hebt dus in feite dit voor jezelf gekozen. Je wist het niet, maar dat weten wij nooit. We leren pas. Nu is het heel erg voor je, dat dit gebeurd is. Maar wees nu blij, dat je langzaam maar zeker beseft, wat je bezeten hebt. Want door wat je je nu van het verleden herinnert, ben je rijker dan menigeen, die de goede gaven van het heden aanvaardt zonder nadenken. Op deze wijze zul je meer "goed" vinden in je leven - wanneer je wilt - dan menig ander. En zo zul je ook meer goed kunnen doen dan een ander.

Vraag niet aan God "waarom". Dat heeft weinig zin. Tracht het goede van je leven, dat je je nu toch zo scherp voor ogen gesteld ziet, te herinneren en tracht het te gebruiken. Gebruik het om anderen iets van dit geluk te doen ervaren. Geef wat je ontvangen hebt en je zult zien, dat je daarin niet alleen vrede vindt, maar dat daarin alleen ook de vervulling van je leven op dit ogenblik gelegen kan zijn.

Op deze manier is de vraag "waarom" eigenlijk omzeild. Maar daarvoor in de plaats is iets gesteld, wat -mits aanvaard, want aanvaarding is in alle dingen nodig - voor deze mens een hernieuwing van leven en levensvreugde kan betekenen. Een wegvallen van bitterheid. En dit grote begrip zou misschien ook voor de vrouw uiteindelijk een zeer goede en steungevende factor kunnen zijn, ongeacht de lichamelijke kwaal, die mede oorzaak is. Voor ons is dat heel duidelijk. Maar of ik daarmee veel bereiken zal bij de persoon in kwestie, die zelf al door die omstandigheden een wrak geworden is, ik geloof het niet. Daarbij, het is iets van praktische

aard, dat ik vraag. Ja, en de praktische aard van mijn antwoord is natuurlijk voor u zeer theoretisch.

- ❖ *Dat ben ik met u eens. Maar aan de andere kant: kunnen wij de mens veranderen? Wij kunnen niemand dwingen om in te gaan of niemand dwingen tot een bewustwording te komen. We mogen hoogstens trachten hem de mogelijkheid daartoe steeds weer te geven en hem elke steun geven, die kan bijdragen tot deze realisatie.*

Er zou natuurlijk een andere methode voor zijn, dat geef ik graag toe. Maar of die methode op de duur vrucht zou dragen, betwijfel ik. Men zou b.v. gebruik kunnen maken van enkele daarvoor bestaande middelen (meestal alkaloiden), waardoor de persoon in een tijdelijke staat van helderziendheid de feitelijke toestand kan zien. Maar ja, een persoon in deze gesteldheid zou waarschijnlijk dan het meest kwade willen zien in zijn verzet tegen de omstandigheden en zo zelfs in een volledig waarnemen van alle mogelijkheden toch nog aan de goede voorbijgaan. We kunnen dus niets anders doen dan de mens antwoorden en voor de rest met geduld a.h.w. de mens steeds weer te laten voelen: "Hoor eens, jij bent toch ook gelukkig geweest. En probeer nu dat geluk ook aan anderen te geven. Geef dan iets terug van dat leven; offer iets, opdat je je innerlijke vrede weer kunt winnen. Stel het desnoods voor als een soort koop. Niet een koop, waardoor de vrouw gezond wordt. Ik meen dat dat in dit geval praktisch onmogelijk is, (seniliteit, verval dus). Maar we kunnen het toch wel zo stellen, dat daardoor een aanvaarden van de toestand kan worden gewonnen. En dan wijs ik weer op mijn betoog van voor de pauze, waarin ik die aanvaarding als zo buitengewoon belangrijk heb genoemd. Belangrijker dan het antwoord op de vraag "waarom". Want als je tegen zo iemand zegt: "Dit is het gevolg van het leven van jou en van je vrouw", dan is hij nog veel bitterder. En toch is ook dat waar.

- ❖ *Ja, dat heb ik al ondervonden door te zeggen: "waarom niet"? Want dan ben ik die andere kant op, nietwaar*

Ja. Dus dat is de beste benadering, die ik u hier zo geven kan. De persoon moet aanvaarden. Aanvaardt hij, dan krijgt hij vanzelf daardoor een nieuw inzicht en kan in die aanvaarding zeker nog zeer veel vreugde, geluk en vrede vinden. Ook al wordt dat dan anders, dan hij dit op dit ogenblik begeert.

- ❖ *Maar dat het moeilijk is, dat gelooft u toch ook wel, iemand te zeggen: "Je moet aanvaarden" is net zoiets als "Je moet geloven". Dat kun je niet op gezag doen.*

Neen. Dat kun je niet doen. Je kunt het hoogstens proberen door zo'n persoon tot een ogenblik van zelfvergetelheid te brengen zo nu en dan, waarin hij dus beseft, dat hij nog wel lachen kan en dat hij nog wel gelukkig kan zijn. Maar we zullen het hierbij laten anders moet ik op het karakter te veel ingaan.

- ❖ *De man vroeg: "Ben ik zoveel slechter dan jij". En u zei dat die vraag ten onrechte was gesteld. Maar kan het niet zijn, dat die man misschien denkt, dat hij de plaatsing van zijn vrouw in die inrichting veroorzaakt heeft? En dat hij zich daarom die vraag stelt in de hoop er een ander antwoord op te ontvangen?*

Dan is de vraag nog fout gesteld. Want dan moet hij niet zeggen: "Ben ik zoveel slechter dan jij?" Dan moet hij zeggen: "Welke van mijn daden zijn de aanleiding geweest tot deze toestand?" Zeggen: "Ik ben slechter of ik ben beter" of: "Ben ik slechter of ik ben beter", is volkomen zinloos.

Misschien heeft bij die vraag gesteld, omdat hij dacht: "Anderen kennen de omstandigheden niet, dus die zullen mij wel een geruststellend antwoord geven". Dus - verwijzend naar het eerste deel van mijn lezing - een projectie van het probleem naar buiten toe om zo zichzelf van eventuele schuldgevoelens of verantwoordelijkheden te ontlasten. Zoals u het stelt, niet waar.

Hebben we nog meer vragen, vrienden

- ❖ *Geen vragen meer.*

We zijn er dus zo langzamerhand.

Ja, aan het einde van zo'n avond komt er soms iets, dat is net een appendix. Het is een ding, dat misschien wel zijn nut heeft, maar op het eerste gezicht zie je het niet altijd. ik zou n.l. toch nog het een en ander willen vertellen.

Wanneer ik zo de vragen hoor, moet ik tot een conclusie komen. En die conclusie is: Dat "waarom" willen we eventueel wel accepteren (Wanneer we tenminste zelf niet voortdurend

"waarom" vragen, want dan vinden we de lezing niet aanvaardbaar), maar waar we de meeste last mee hebben, is die kwestie van aanvaarding.

Mag ik nu eens heel nuchter spreken? Er zijn in uw leven heel veel dingen, waar u niets aan kunt doen. Door te treuren over hetgeen, waaraan u toch niets doen kunt, veroorzaakt u door nalatigheden of verkeerde handelingen vele ongelukken, die u wel vermijden kunt.

U moet zich baseren op het heden en daarbij uitgaan van het standpunt: Wat kan ik doen? Het is niet uw taak hier om na te denken over de problemen, die buiten uw bereik liggen. Het is hier uw taak te werken met de mogelijkheden, die binnen uw bereik liggen. Het is uw taak daaromtrent uw conclusies te trekken en voor uzelf uit te maken of u verder zult gaan of dat u zult zwijgen.

Al deze dingen zijn alleen voor onszelf belangrijk, nooit voor anderen. Men denkt misschien, dat men de hele wereld kan veranderen, maar wanneer een heel geslacht voorbij is of twee geslachten voorbij zijn, is die hele verandering vergeten. Want de mens blijft zichzelf gelijk in de mensheid.

Hoe vreemd het ook klinkt misschien in een wereld, die sterk socialistisch en gemeenschap-minded denkt, u bent verantwoordelijk voor uw eigen bestaan en uw eigen leven en niet voor anderen. Wanneer u een "waarom" gaat stellen, heeft u de neiging dit naar buiten toe te stellen maar dat heeft geen zin, want niets kan uw leven beïnvloeden buiten uzelf. U bent het zelf, die leeft. U bent het, die verantwoordelijk bent. Het is uw weten, uw kracht, uw ziel, uw bewustzijn, uw geest.

Buiten uw bestaansomstandigheden, die ge niet beheersen kunt. Deze omstandigheden zijn mogelijkwijze voortgekomen uit vroegere levens of althans uit het bewustzijn, dat u geleid heeft tot een keuze in deze tijd, in deze persoonlijkheid, in deze omgeving. Die dingen moet u aanvaarden; die heeft u eens gekozen en zult u tot het einde toe moeten verdragen en moeten verduren. Maar u bent in staat binnen deze mogelijkheden onnoemelijk veel te doen.

Zoals de muur van China is opgebouwd uit blokken steen, die in verhouding tot de massa van de muur klein zijn, zoals de muur opgevuld is met aarde, ontelbare korrels zand, onmetelijk klein en toch eens een machtig wapen tegen de horden van de wilden, zo is het hele leven opgebouwd. Niet uit grote en onveranderlijke goddelijke raadsbesluiten. Het is opgebouwd uit al die kleine dingen, uw kleine gedachten, uw kleine houding en uw kleine besluiten. En uit al deze samen kunnen dan grote dingen groeien. Grijp niet naar de oneindigheid, vrienden, voordat u klaar bent met het heden. Vraag niet naar de geheimen van het leven, voordat ge geleerd hebt dat kleine vonkje leven, dat het uwe is, te beheersen. Vraag niet naar een verstandelijk begrip van de schepping, zolang ge nog niet eens in staat zijt iets van de kracht van die schepping in uzelf te ondergaan. Zoek naar vrede met jezelf. Niet tevredenheid, maar vrede. Zoek naar de innerlijke rust, waardoor het je mogelijk wordt a.h.w. onbevooroordeeld volgens je beste weten in alle kleine dingen te handelen en te streven voor jezelf en voor de anderen, die het leven op je weg voert. Dan alleen kom je tot een werkelijk bereiken.

Denk niet dat dit alleen theorie is. Het is meer praktijk, dan u zich kunt voorstellen. Onthoud dat u één grote vijand hebt, een waanzinnig grote vijand, in uzelf. En dat is uw hongeren naar het onbegrepen. Dat is uw eeuwig "waarom", dat u de ruimte inslingert, zonder in feite een antwoord te verwachten. Bouw je leven op uit het kleine. Stel de daden, waarvoor je verantwoordelijk bent, zo goed als je kunt. En laat het daarbij rusten. Uit dit beeld van je leven komt vanzelf een verwerven van kennis. En hoe meer je leert, hoe meer kennis je vergaart, hoe meer je - georiënteerd door die kennis - juist zult kunnen handelen en leven en daardoor rijper zult worden voor al die nu nog onontwikkelde krachten en gaven, die in u rusten.

En daarbij, vrienden, wil ik het dan laten. Ik hoop, dat u mij niet kwalijk neemt, wat ik daar zo achteraan even heb gezegd. Maar dat is nu werkelijk het beste, dat ik u kan meegeven, in de hoop dat u er iets van begrijpt. De meeste denken het begrepen te hebben. En ik denk dat de meeste, wanneer ze lang genoeg nadenken, zullen kunnen beginnen met het te begrijpen.

Vrienden, het was mij een genoegen. Ik hoop, dat het wederzijds was en ik wens u allen verder nog een zeer zegenrijke en prettige avond toe. Goedenavond.